

STEDELIJK SOCIAAL BELEID
MIDDELBURG

Groeiboek
De Brede School in Middelburg

FEBRUARI 2005

Opdrachtgever: Gemeente Middelburg

1 Inleiding

Dit groeiboek geeft de visie en de beleidsvoornemens weer van de gemeente Middelburg met betrekking tot de brede school ontwikkeling in Middelburg in de periode 2005-2008. Het groeiboek is tot stand gekomen na documentanalyses en interviews met betrokken ambtenaren en wethouders¹. Het concept-groeiboek is aan de belangrijkste strategische partners voorgelegd en besproken tijdens een bijeenkomst op 11 november 2004 en in het Bestuurlijk Overleg Onderwijs Middelburg van 25 november 2004. Het groeiboek is definitief vastgesteld en zal worden voorgelegd aan de gemeenteraad.

Beleidskader

De brede schoolontwikkeling is één van de projecten binnen het Stedelijk Sociaal Beleid² van de gemeente Middelburg.

Het Stedelijk Sociaal Beleid in Middelburg richt zich op het versterken van de maatschappelijke samenhang en is daarbij nadrukkelijk breder dan welzijn. Het omvat naast welzijn, volksgezondheid, openbare orde en veiligheid, onderwijs, cultuur, sport en wijkbeheer. Daarnaast heeft het ook betrekking op aspecten als wonen, verkeer en ruimtelijke ordening. De "hogere doelen" die onder de noemer maatschappelijke samenhang nagestreefd worden zijn:

- het versterken van saamhorigheid en burgerschap;
- het verbeteren van leefbaarheid en veiligheid;
- het voorzien in de ondersteuningsvragen van bewoners;
- het vergroten van de competenties en maatschappelijke participatie van kwetsbare groepen;
- het bevorderen van sociale (re-)integratie van hen die uitgesloten zijn.

Er zijn vijf thema's gekozen, die concreet worden aangepakt binnen één project. Ieder project beoogt een effect op de lange termijn, beïnvloeding van de omgeving en mogelijkheden voor synergie. Het betreft de onderstaande thema's en bijhorende projecten.

Thema	Project
Klaar voor de vergrijzing	De Woonservicezone
Middelburg in balans	Vizier op de jeugd
Niet van school zonder diploma	De Brede School
Werken aan werk en inkomen	Buurtbedrijvigheid
Werken aan leefbaarheid en veiligheid	Veilige Linten

In de tweede rapportage Stedelijk Sociaal Beleid is aangegeven dat voor elk van de projecten wordt gewerkt met een aparte beleidsnota. In de beleidsnota's worden de beoogde effecten vertaald naar een meer concrete visie, taakstelling en aanpak. Deze beleidsnota's hebben de vorm gekregen van een zogenaamd *groeiboek*. Inzichten groeien en actuele ontwikkeling en de inbreng van de partners in de stad kunnen aanleiding zijn voor aanpassingen.

¹ Uitgevoerd door onderzoeks- adviesbureau Oberon, Utrecht.

² Rapportage Stedelijk Sociaal Beleid (2001). Middelburg.
Stedelijk Sociaal Beleid Middelburg. Tweede rapportage (2003). Middelburg
Stedelijk Sociaal Beleid Middelburg. Derde rapportage (2004). Middelburg

Brede School en de andere groeiboeken

Brede school ontwikkeling heeft duidelijk raakvlakken met de andere groeiboeken. Zo richt het project *Woonservicezone* zich ook op de sociale cohesie in de wijk en ontmoeting en participatie van jongeren en ouderen. Brede scholen kunnen daarin een belangrijke functie hebben.

De relatie met *Vizier op Jeugd* is evident: dit beleid beoogt dat jeugdigen zich in een ontspannen en veilige omgeving kunnen ontwikkelen naar zelfredzame en sociaal bewuste volwassenen. Om dit te bereiken zijn twee projecten uitgezet: "ontwikkeling en ontspanning" en "preventie en zorg". Dit zijn tevens belangrijke aspecten van het brede schoolbeleid (zie 2).

Het groeiboek *Veilige Linten* richt zich in twee pilots op de wijken Dauwendaele en Stromenwijk: beide wijken waar ook sprake is van (initiatieven tot) brede schoolontwikkeling (zie 4). In dit project wordt gezorgd voor sociaal en fysiek veilige routes voor voor o.a. schoolgaande jeugd. Het is belangrijk dat de brede school ontwikkelingen in Stromenwijk en Dauwendaele worden afgestemd op de ontwikkelingen i.h.k.v. *Veilige Linten*.

Tot slot hebben de activiteiten in het kader van het groeiboek *Buurtbedrijvigheid* raakvlakken met de brede schoolontwikkeling, vooral wat betreft de sociale cohesie en het betrekken van wijkbewoners.

Opbouw van dit groeiboek

In dit groeiboek over de brede schoolontwikkeling komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- de gemeentelijke visie op de Middelburgse Brede School;
- de betrokken partijen;
- brede scholen in Middelburg: actuele situatie en nieuwe initiatieven;
- de projectorganisatie;
- de brede school en huisvesting;
- financiële kaders;
- tijdspad.

2 Gemeentelijke visie op de Middelburgse Brede School

De brede school is in ontwikkeling in Middelburg. Er is reeds enkele jaren een brede school in uitvoering (Middelburg-Zuid), andere brede scholen bevinden zich in de initiatief- of voorbereidingsfase (zie 4). Wat is de visie van de gemeente Middelburg op de brede school ontwikkeling in Middelburg in de periode 2005-2008? In dit hoofdstuk gaan we daar verder op in. De gemeentelijke visie geeft de kaders aan waarbinnen de brede scholen in de wijk gestalte krijgen. Vanuit deze algemene visie krijgen de verschillende brede scholen in Middelburg hun eigen vorm en inhoud: uitgaand van de vragen en behoeften vanuit de wijk, de leerlingen en hun ouders.

In de ontwikkeling van het Stedelijk Sociaal Beleid is voor de Brede School op drie gebieden een 'beoogd maatschappelijk effect' geformuleerd. Daaruit kan de volgende visie worden afgeleid:

Doelstellingen

Met de brede school wil de gemeente Middelburg in strategisch partnerschap met scholen en instellingen het volgende bereiken:

- **Ontwikkelingskansen**
Kinderen zijn beter in staat hun mogelijkheden voor ontwikkeling te benutten
- **Ontmoeting**
De structuur van de sociale samenhang in een wijk wordt sterker en groter
- **Ondersteuning bij opvoeding**
Ouders zijn beter in staat hun opvoedingsverantwoordelijkheid vorm te geven

Om deze doelstellingen te bereiken werken de brede schoolpartners met elkaar samen, stemmen ze activiteiten op elkaar af en verzorgen ze gezamenlijk een kwalitatief goed aanbod voor kinderen, ouders en wijkbewoners. De gemeente is nadrukkelijk van mening dat samenwerking noodzakelijk is en meerwaarde heeft, en wil deze samenwerking stimuleren. Van partners en bondgenoten wordt verwacht dat ze met een open blik synergie zoeken. Alleen dan kan werkelijk sprake zijn van een Middelburgse Brede School. Uitgangspunt is dat de school niet alleen staat in het bieden van kansen aan kinderen. Samenwerking met bijvoorbeeld een instelling die maatschappelijk werk biedt of met het buurtnetwerk, zorgt ervoor dat de school ontlast wordt.

Samenwerking dient ook om voor de gehele wijk een aanbod te kunnen realiseren. Om alle bewoners te kunnen bereiken is het van belang (1) meerdere functies in de Brede School onder te brengen en (2) een gedifferentieerd aanbod te bieden. Het grote belang van de wijkfunctie van de Brede School betekent dat niet alleen van scholen, maar juist ook van de partners en bondgenoten initiatief wordt verwacht om zoveel mogelijk wijkbewoners te bereiken.

De afgelopen jaren zijn de volgende zeven uitgangspunten leidend geweest voor de brede school in Middelburg.

1. Scholen richten zich op hun grondtaak: kwalitatief goed onderwijs.
2. Brede school als spil in de wijk.
3. Kinderen staan centraal in driehoek gezin, school en buurt.
4. Investeren in kansen.
5. De brede school is een school die past bij de wijk.
6. Partners versterken elkaar: integraal werken.
7. Kwaliteit van de activiteiten staat altijd voorop.

Voor de komende jaren is het belangrijk om de uitgangspunten in nauw overleg met de brede schoolpartners opnieuw vast te stellen en eventueel aan te scherpen.

Hieronder worden de verschillende doelstellingen verder uitgewerkt:

Ontwikkelingskansen

Voorop staan: ontwikkelingskansen voor kinderen. Uitgangspunt is dat de ontplooiing van kinderen centraal staat op school, waar leerkrachten zich primair kunnen richten op hun onderwijstaak. Daarnaast wordt samenwerking gezocht met andere partners. Deze bondgenoten bieden aanvullende kansen op velerlei terrein zoals welzijn, kinderdagverblijf, peuterspeelzaal, bibliotheek, GGD, maatschappelijk werk, wijkvereniging, instellingen voor kunst-cultuur en sport, opvoedbureau, et cetera. Afhankelijk van de specifieke problematiek van een wijk en van de bondgenoten die er samenwerken ligt het zwaartepunt in een individuele Brede School in het ene geval op sport en beweging, en elders juist op zorg. Door een breed aanbod krijgen alle kinderen de mogelijkheid talenten te ontdekken en ontwikkelen. Een grondige wijkanalyse vooraf geeft aan op welke ontwikkelingskansen het aanbod zich moet richten, maar ook welke kansen instellingen in een bepaalde wijk zien. Problemen moeten vroegtijdig gesignaleerd en aangepakt worden zodat kinderen zo min mogelijk in hun ontwikkeling worden belemmerd.

Ontmoeting

Vanaf het begin is de centrale rol van de brede school in de wijk uitgangspunt geweest. Het moet een spil in de wijk zijn. In het beleid is nu benoemd dat hierdoor de sociale samenhang van de wijk wordt versterkt. De Brede School is in de visie van de gemeente een plek waar 'ook onderwijs wordt gegeven'. Kortom: er gebeurt daar veel meer en de Brede School richt zich op de gehele wijk. Dit betekent niet zozeer dat het onderwijspersoneel (de school/scholen) zich op de hele wijk richt. Onderwijs aan kinderen en de betrokkenheid hierbij van de ouders staan voor onderwijspersoneel voorop. Met name de brede school partners en bondgenoten zorgen met hun aanbod dat ook andere wijkbewoners naar het gebouw toe komen. Hierdoor vormt de Brede School het levendig centrum van de wijk. Het gaat er hierbij om dat verschillende categorieën wijkbewoners elkaar ontmoeten: oud en jong, verschillende culturen. Door ontmoeting wordt de sociale samenhang direct versterkt. Onbegrip wordt weggenomen doordat men elkaar in de Brede School kan aanspreken. Om ontmoeting te bevorderen zouden alle brede scholen een inloofunctie moeten hebben.

Ondersteuning bij opvoeding

Om ouders beter in staat te stellen hun kinderen op te voeden biedt een Middelburgse Brede School op verschillende manieren ondersteuning. In de Brede School is opvang geregeld, zodat ouders werk en zorgtaken beter kunnen combineren. Het gaat daarbij niet alleen om tweeverdieners, maar ook om alleenstaande ouders die zich (weer) op de arbeidsmarkt begeven.

Daarnaast kunnen ouders er terecht voor informatie over opvoedingsvraagstukken. De Brede School biedt ook opvoedingsondersteuning voor ouders die dit nodig hebben.

Tot slot zijn er in de brede school ook activiteiten voor ouders. Dit aanbod varieert, afhankelijk van de vraag en behoeften, van taalcursussen, ict-cursussen, koffie-ochtenden tot sportactiviteiten.

Wanneer een Brede School?

Er kunnen verschillende motieven en aanleidingen zijn voor het starten van een Brede School. Vertrekkend vanuit één van onderstaande aanleidingen krijgt de brede school pas vorm wanneer een gezamenlijke visie, doelgroep, aanbod en samenwerkingsafspraken worden geformuleerd. De gemeentelijke visie is daarbij uitgangspunt.

- *Revitalisering en vergroten leefbaarheid wijk.* In sommige wijken is herstructurering en het vergroten van de leefbaarheid noodzakelijk. Het opzetten van een brede school kan daaraan een belangrijke bijdrage leveren.

- *Huisvesting.* Gemeente en partners zien in de mogelijkheden om een nieuwe school te bouwen of te herhuisvesten een aanleiding om het concept van de brede school toe te passen. Zo worden verschillende instellingen door de huisvesting daadwerkelijk 'brede schoolpartners'.
- *Ketenbenadering.* Initiatieven voor brede schoolontwikkeling kunnen ook worden genomen door scholen en instellingen. Aanleiding zijn het versterken van contacten tussen school en voorschoolse voorzieningen in het kader van onderwijsprogramma's (VVE); het opzetten van een zorgstructuur met instellingen voor jeugdgezondheidszorg, of het verbeteren van de taalontwikkeling door nauwe samenwerking met de bibliotheek.

3 Belangrijkste partijen en hun rol

In dit hoofdstuk gaan we nader in op de rolverdeling tussen de partijen die samen de brede school (gaan) vormen. Daarnaast besteden we aandacht aan de rol van de gemeente en de manier waarop kinderen, hun ouders en de wijk betrokken kunnen worden bij de brede schoolontwikkeling.

In Middelburg investeren de volgende partijen in het (verder) ontwikkelen van de brede scholen:

Tabel 1: Overzicht van kernpartners en potentiële bondgenoten

Kernpartners	Bondgenoten
<i>Het onderwijs:</i>	<i>Zorg:</i>
Scholen en schoolbesturen	GGD (jeugdgezondheidszorg, schoolarts, consultatiebureau) AMW (School Maatschappelijk Werk) ³ BJZ (Bureau Jeugdzorg Zeeland); opvoedbureau Stichting Arduin
<i>Welzijn:</i>	<i>Cultuur en vrije tijd:</i>
Stichting Welzijn Middelburg (fusie Stichting Sociaal Cultureel Werk Middelburg en Stichting Welzijn Ouderen Middelburg)	De Zeeuwse Muziekschool De Zeeuwse bibliotheek Middelburgs Instituut voor Kunstzinnige Vorming (MIKV) Sportverenigingen, Sportbuurtwerk (breedtesport)
<i>Kinderopvang, naschoolse opvang en peuterspeelzaalwerk:</i>	<i>Leefbaarheid en veiligheid</i>
Stichting Kinder Opvang Walcheren (KOW)	Het Wijkondersteuningspunt (WOP) Het Wijkopbouwwerk Wijkmanagement Politie
<i>Gemeente Middelburg</i>	
Afdeling Stedelijk Sociaal Beleid	
Afdeling Ruimtelijk Beleid	

Rol van scholen en instellingen

Brede scholen kunnen alleen vorm krijgen door bundeling van de inzet en ambities van de betrokken partijen. Scholen en instellingen blijven elk hun kernactiviteiten uitvoeren maar investeren daarnaast in samenwerking en brengen een gezamenlijk aanbod tot stand. Scholen en instellingen zetten zowel personeel als middelen in om samenwerking mogelijk te maken (overleg, afstemming, studiedagen etc.). Op directie/bestuurlijk niveau hebben de kernpartners een initiërende, sturende en controlerende rol in het aanjaagteam. Instellingen die in de brede school participeren dragen bij aan het brede schoolaanbod door gerichte keuzes in het eigen activiteitenplan en -budget.

Rol van de gemeente

De gemeente voert regie op afstand, schept de randvoorwaarden voor samenwerking, bewaakt de voortgang en koers en houdt door middel van evaluatie zicht op de resultaten. Binnen de gemeente

³ In Brede school Middelburg-Zuid is een pilot voor schoolmaatschappelijk werk tot mei 2005.

wordt gestreefd naar ontschotting van beleidsvisies en geldstromen, zowel op politiek-bestuurlijk als ambtelijk niveau. Binnen de afdeling Stedelijk Sociaal Beleid komen een aantal belangrijke beleidsterreinen bij elkaar: onderwijs, cultuur, jeugd, sport, sociale zaken, volksgezondheid, welzijn en sociale infrastructuur. Wanneer er sprake is van ruimtelijke consequenties van brede schoolontwikkeling, vindt beleidsmatig afstemming plaats met het Integraal Huisvestingsplan en organisatorisch met de afdeling Ruimtelijk Beleid.

De gemeente Middelburg wil bij het ontwikkelen van de brede school een strategisch partnerschap aangaan met de betrokken scholen en instellingen. Het doel van de regie van de gemeente is door het afstemmen van visie en strategie te komen tot een effectieve inzet van de mensen en middelen van de betrokken partijen. Daarnaast stuurt de gemeente door middel van inzet van door de gemeente gesubsidieerde instellingen.

De rol en inbreng van kinderen en jongeren

De gemeente Middelburg vindt actieve betrokkenheid van burgers, dus ook kinderen, van groot belang. De bedoeling van jeugdparticipatie is dat kinderen invloed kunnen hebben op de vormgeving van brede scholen en dat kinderen zich medeverantwoordelijk voelen voor het programma.

Vraaggericht werken is het uitgangspunt. Het gaat om participatie op drie niveaus:

Weten: Kinderen in de initiatiefase informatie verschaffen over de toekomstige brede school.

Informatie verzamelen (bijvoorbeeld door middel van enquêtes) over behoeften en wensen ten aanzien van het activiteitenprogramma en de inrichting van de binnen- en buitenruimte.

Meedenken: Kinderen in de voorbereidingsfase laten meedenken over de inhoudelijke invulling van de brede school. Bijvoorbeeld door middel van een kinderplatform, prijsvragen e.d.

In Middelburg is regelmatig geëxperimenteerd met jongerenparticipatie via enquêtes, bezoektteams, jeugdebatten en andere discussiebijeenkomsten. Hieruit blijkt dat jongeren graag hun mening geven, maar weinig behoefte hebben aan een (formele) jeugdraad of iets dergelijks.

Meedoen: In de uitvoeringsfase is deelname aan activiteiten natuurlijk een vorm van participatie. Maar daarnaast gaat het ook om meehelpen bij de voorbereiding en uitvoering daarvan.

Rol en inbreng van ouders

Ouderparticipatie in brede school verband kan gezien worden als de actieve betrokkenheid van ouders bij (de besluitvorming over) de leefomgeving van hun kind én de voorzieningen voor henzelf. Het gaat daarbij om de volgende vormen van participatie

Weten: Ouders informatie verschaffen over de toekomstige brede school. Bijvoorbeeld door middel van inspraak- en voorlichtingsbijeenkomsten en schriftelijk materiaal (folders). Informatie verkrijgen is de andere kant van het verhaal. Daarbij gaat het om opvattingen, wensen en behoeften, onder meer ten aanzien van het (toekomstige) voorzieningenaanbod. Ouderpeilingen door middel van schriftelijke, digitale dan wel mondelinge enquêtes en groepsgewijze gesprekken (bijvoorbeeld tijdens ouderavonden, koffie-ochtend, inloopmiddagen) liggen daarbij voor de hand.

Meedenken: Ouders de gelegenheid geven mee te denken over de inhoudelijke invulling van de brede school. Via geledingen als de ouderraad en de medezeggenschapsraad kunnen ouders formeel invloed uitoefenen op de gang van zaken. Zij hebben informatierecht, adviesrecht en instemmingsrecht. Maar het informele circuit is minstens zo belangrijk. Ouders zullen op eerder genoemde contactmomenten moeten worden gestimuleerd om hun ideeën en commentaar te leveren, bijvoorbeeld via een ouderpanel.

Meedoen: In de uitvoeringsfase nemen ouders deel aan activiteiten. Daarnaast hebben ouders een belangrijke rol bij de voorbereiding en uitvoering van het programma. Vaak kan gebruik worden

gemaakt van ouders die als vrijwilliger meehelpen. Soms hebben ouders specifieke deskundigheid te bieden.

Rol van de wijk

De gemeente Middelburg streeft naar een actieve inbreng van wijkbewoners bij de ontwikkeling van de wijken, ook als het gaat om brede schoolontwikkeling. Belangrijk daarbij is de zogenoemde Wijkaanpak, een tussenstap op weg naar wijkontwikkeling door burgers. Wijkbewoners moeten meer invloed krijgen op de inrichting van hun dagelijkse leefomgeving en meer eigen verantwoordelijkheid voor het beheer daarvan. Het doel van de wijkaanpak is:

- Verbetering van de leefbaarheid in de wijken.
- Vergroting van de betrokkenheid en de activering van wijkbewoners.
- Bevordering van samenwerking tussen instellingen (onderling) en met bewoners.

Uiteindelijk is het doel de leefbaarheid in de wijk te bevorderen. De ontwikkeling van een brede school kan daar een belangrijke impuls aan geven. Daarom is het belangrijk dat wensen en behoeften vanuit de wijk worden meegenomen bij het vormgeven van de brede school in de wijk. De Wijkaanpak wordt vormgegeven middels wijkactieplannen en wijktafels als overlegplatform voor bewoners.

Wijkmanagers en wijkopbouwmedewerkers zijn hierbij intermediair tussen de werkgroepen van de brede scholen en de brede school coördinator.

4 Brede scholen in Middelburg

In dit groeiboek wordt de visie op brede schoolontwikkeling weergegeven voor de periode 2005-2008. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de huidige brede school ontwikkeling wordt gecontinueerd en geoptimaliseerd. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor nieuwe initiatieven. Deze nieuwe initiatieven beperken zich vooralsnog tot het primair onderwijs. Brede scholen voor primair onderwijs kunnen immers een belangrijke rol vervullen in het bevorderen van de leefbaarheid in de wijk. Dit geldt in mindere mate voor scholen voor voortgezet onderwijs: deze hebben over het algemeen geen wijkfunctie.

Hieronder volgt een beknopt overzicht van de actuele stand van zaken. Daarna wordt een overzicht gegeven van nieuwe initiatieven.

Huidige Middelburgse Brede Scholen

Brede School Middelburg-Zuid

Sinds 2001 wordt er in de Magistraatwijk in Middelburg gewerkt aan de ontwikkeling van de brede school Middelburg-Zuid. In deze brede school werken drie partners samen in een coördinatieteam (coteam): OBS de Leeuwenburch, CBS de Cypressenhof en het Sociaal-Kultureel Werk Middelburg (SKWM), opgaand in Stichting Welzijn Middelburg.

De belangrijkste uitgangspunten zijn :

- het bieden van zo optimaal mogelijke ontwikkelingskansen aan het opgroeiende kind;
- het stimuleren en activeren van wijkbewoners om gezamenlijk een beter leefbare woonomgeving te creëren.

In een werkgroep (het coteam) wordt een activiteitenprogramma ontwikkeld voor kinderen, ouders en wijkbewoners, op sportief, cultureel, educatief en recreatief gebied. De sportactiviteiten worden vaak uitgevoerd door de sportbuurtwerker, voor de overige activiteiten worden docenten ingehuurd van bijvoorbeeld het Middelburgs Instituut voor Kunstzinnige Vorming (MIKV) en de Zeeuwse Muziekschool. Verder voeren vrijwilligers, veelal bewoners uit de wijk, activiteiten uit. De Stichting Welzijn Middelburg organiseert activiteiten voor kinderen en volwassenen. De Stichting Welzijn Ouderen Middelburg (SWOM), die is opgegaan in de Stichting Welzijn Middelburg, organiseert activiteiten voor oudere buurtbewoners.

De brede school is gehuisvest in de multifunctionele accommodatie (MFA) "Palet". In de MFA worden ook ruimtes gehuurd door Arduin (opvang voor lichamelijk gehandicapte kinderen) en de Stichting Kinderopvang Walcheren (KOW). De KOW werkt in het kader van onderwijsachterstandenbeleid aan afstemming en aansluiting met de onderbouw van de twee basisscholen. Verder vinden in onderling overleg buitenschoolse activiteiten plaats.

In maart 2004 is een evaluatierapport⁴ verschenen over de (ontwikkeling van de) brede school Middelburg-Zuid. Het evaluatieonderzoek focuste op de volgende indicatoren: het aanbod, de organisatie en resultaten van de samenwerking, het bouwproces en het gebouw, ruimtegebruik en beheer van het gebouw en de meerwaarde van de brede school voor kinderen, ouders en de wijk. Op basis van de evaluatie zijn aanbevelingen gedaan over onder andere: het aanscherpen van de wijkspecifieke visie en uitgangspunten, het instellen van een gebruikersoverleg (beheer) en het optimaliseren van de organisatie van de samenwerking (zowel op locatie- als op gemeentelijk niveau)

⁴ Evaluatie Brede School Middelburg-Zuid (2004). Utrecht: Oberon.

Brede School Stromenwijk

In de Stromenwijk in Middelburg wordt in het kader van revitalisering van de wijk eveneens een multifunctionele accommodatie gerealiseerd, waarin een brede school gehuisvest zal worden. Partners in die brede school zijn in ieder geval de basisscholen De Beverburch (Archipel) en Cederhof (VCO), Kinderopvang Walcheren (KOW), Stichting Welzijn Middelburg. De kernpartners hebben gezamenlijk een visiedocument⁵ opgesteld voor de ontwikkeling van de brede school in Stromenwijk. De brede school in Stromenwijk wordt volgens de brede schoolpartners:

- een *centrum voor onderwijs en opvoeding* met activiteiten voor kinderen van 0-12 jaar en hun ouders;
- een aantrekkelijke, laagdrempelige *voorziening in de wijk*, waar verschillende culturen en leeftijden elkaar ontmoeten;
- een combinatie van instellingen die gericht zijn op het *vergroten van ontwikkelingskansen en ontplooiingsmogelijkheden van kinderen*;
- een voorziening met ruime openingstijden en opvangmogelijkheden, waardoor *ouders* zorg, arbeid en opleiding kunnen combineren.

Door samenwerking willen de brede schoolpartners de volgende doelstellingen verwezenlijken:

- het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen;
- het signaleren van problemen en doorverwijzen;
- het ontwikkelen van een doorgaande lijn;
- het vergroten van de deelname aan voorschoolse voorzieningen (VVE);
- het bieden van goede opvangmogelijkheden;
- het bieden van professionele tussenschoolse, voorschoolse en naschoolse opvang;
- het bieden van buitenschoolse activiteiten;
- aanbod toegankelijk voor iedereen;
- een ontmoetingsplaats voor ouders.

Praktijkschool Het Bolwerk (VSO)

Praktijkschool het Bolwerk in Middelburg leidt leerlingen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar op tot het functioneren als werknemer. De invulling van de Brede School bestaat bij het Bolwerk uit twee elementen, de verenigingssimulatie en de arbeidssimulatie.

Arbeidssimulatie is binnen meer VO-scholen een toegepast middel om praktisch ingestelde leerlingen op te leiden en toe te leiden naar arbeid. Maar juist de koppeling met de verenigingssimulatie levert een belangrijke meerwaarde op.

Bij arbeidssimulatie wordt bewust gezocht naar een directe relatie met wijkbewoners. Daarnaast zijn er contacten met bedrijven. In het kader van arbeidssimulatie wordt de school een werkplaats, waar een winkel, een restaurant, een autocleanplaats, een fietsreparatieplek, en een groenbedrijf in opbouw zijn. Op dit moment loopt er al een succesvol cateringbedrijf vanuit school. Dat geldt ook voor het groenbedrijf, dat onder meer zorgt voor de kinderboerderij en tuinen onderhoudt.

Tijdens de verenigingssimulatie worden activiteiten georganiseerd. Daarbij gaat het om meer dan de activiteit op zich. De docenten laten de leerlingen ook kennis maken met de cultuur die bij een dergelijke activiteit hoort, zoals kleding en gedrag.

De activiteiten die het Bolwerk organiseert voor haar leerlingen ligt op het grensvlak van brede schoolontwikkeling en het thema *Buurtbedrijvigheid*. In overleg met het aanjaagteam *Buurtbedrijvigheid* wordt bezien of de activiteiten van het Bolwerk daarin worden meegenomen, of dat het in het brede schoolbeleid wordt ondergebracht.

⁵ De Brede School in de Middelburgse Stromenwijk. Visiedocument en Plan van aanpak (2004). Utrecht: Oberon.

Nieuwe initiatieven

Hieronder geven we een overzicht van nieuwe ontwikkelingen. Sommige zijn reeds in uitvoering, andere bevinden zich nog in de initiatieffase.

Initiatieven in Dauwendaele

In 2003 hebben op initiatief van de directeur van De Vossenburch oriënterende gesprekken met een groot aantal potentiële partners plaatsgevonden. SCOOP heeft hierbij naast de voormalige SKWM ondersteuning gegeven. De eerste brede bijeenkomst om elkaars mogelijke inzet af te tasten vond medio 2004 plaats. Een groot aantal organisaties wil gaan bijdragen: SWM (zowel SKWM als SWOM), bibliotheek, KOW (Kinderopvang Walcheren), MIKV (Middelburgs Instituut Kunstzinnige vorming), Bureau Jeugdzorg, sportbuurtwerk (Breedtesport), GGD, voetbalclub FC Dauwendaele. Ook gemeente, provincie en SCOOP zijn betrokken. Als overige potentiële partners worden genoemd: Karate Do Akademie, de volleybalclub en de muziekschool. De school De Vossenburch heeft in dit traject duidelijk het initiatief genomen.

Uit onderwijskansenmiddelen ('Kansen aan Zee') is tot medio 2006 een post externe coördinator Wijknetwerk (5.000 euro per jaar) opgenomen. In het schoolontwikkelingsplan van De Vossenburch is één van de zes veranderingsonderwerpen gericht op het realiseren van een '...netwerk om doelgroepkinderen te laten deelnemen aan verschillende buitenschoolse activiteiten...'. Doelgroep van de brede school in ontwikkeling blijft voorlopig beperkt tot de schoolgaande kinderen (met name doelgroepkinderen). De doelstelling is geformuleerd door de school: de kinderen moet meer uitdaging geboden worden. Ontwikkelingskansen van de kinderen moeten hierdoor worden vergroot (met name sociale competentie en taalvaardigheid) door:

- buitenschoolse activiteiten;
- een doorgaande lijn te realiseren.

Het beoogd resultaat is dat 75% van de doelgroepkinderen op termijn structureel deelnemen aan één of meer buitenschoolse activiteiten. Jaarlijks zal deelname, samen met de partners, worden geïnventariseerd. Van de mogelijke partners heeft momenteel schoolmaatschappelijk werk al een plek in de school (tijdelijk).⁶

De doorgaande lijn krijgt onder meer gestalte door intensivering van de samenwerking met peuterspeelzaal de Koekepeer. De samenwerking houdt onder meer in dat structureel ontwikkelingsgegevens van kinderen worden geregistreerd (in het kader van VVE: 'Kijk'-registratie) en uitgewisseld.

Het aanbod aan buitenschoolse activiteiten voor kinderen zal de komende tijd worden ontwikkeld. Daarna moet blijken wie tot de kernpartners gaan behoren. Het ontwikkelen van een gezamenlijke bredere visie (op meer doelgroepen, zoals wijkbewoners/ouderen) is mogelijke een volgende stap. Dit is overigens nog niet opgenomen in het gehanteerde stappenplan. Het netwerk wil bewust niet te ambitieus beginnen, maar eerst de samenwerking en ieders aanbod/mogelijkheden beter verkennen.

Initiatieven in Nieuw-Middelburg /Klarenbeek

Vanuit de openbare basisschool Dolfijnenburch, de protestants christelijke school de Acaciahof en Kinderopvang Walcheren, zijn initiatieven genomen om samenwerkingsrelaties in de wijk aan te gaan en een breder aanbod voor kinderen en hun ouders te organiseren. In deze wijk is een wijkcentrum al elders in de wijk gehuisvest, zodat de brede school veeleer een netwerkvoorziening zal zijn. Wanneer visie, doelgroep en doelstellingen duidelijk zijn wordt bekeken of de initiatieven kunnen worden uitgewerkt en uitgevoerd.

Als een activiteetaanbod vorm krijgt kan een eventueel hieruit voortkomende brede school ook aanhaken bij de gemeentelijke organisatie en informatiestructuur. De stuurgroep kan dan besluiten de school ook in het pakket van de coördinator op te laten nemen. Hiervoor moeten eerst samenwerkingsinitiatieven duidelijk vorm krijgen.

⁶ Aanbod van netwerkpartners gericht op andere doelgroepen is er in beperkte mate: het sportbuurtwerk richt zich komend schooljaar op ouderen in het Flash-project.

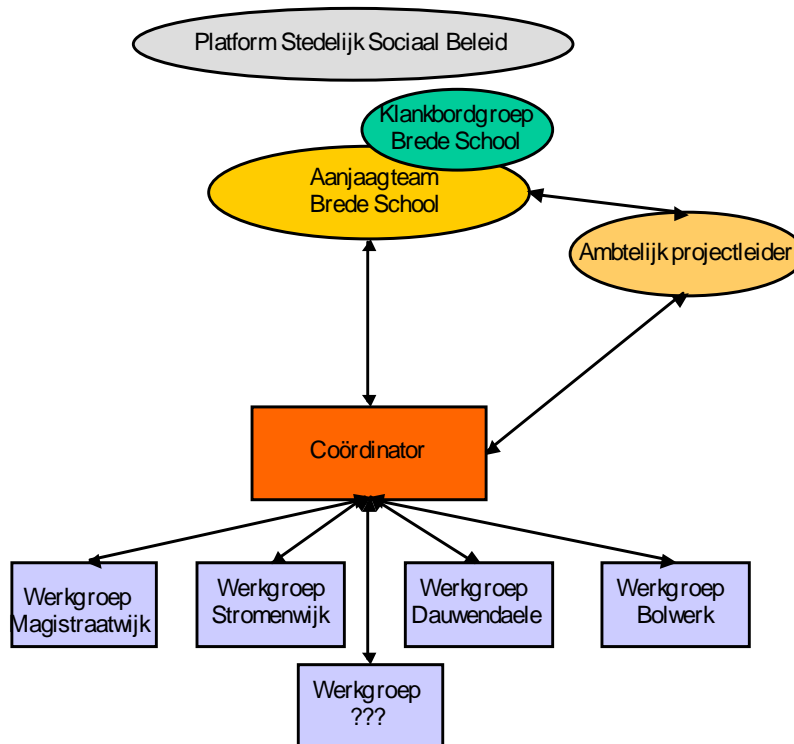
5 Organisatie van de samenwerking

Brede schoolontwikkeling gaat vooral om het ontwikkelen van de samenwerking en netwerken. Een optimale samenwerking biedt de basis voor een kwalitatief goed en uitdagend aanbod voor kinderen, hun ouders en de wijk. Om de samenwerking vorm te geven is een gedegen projectorganisatie onontbeerlijk

De ontwikkeling van brede scholen in Middelburg vereist een stedelijke projectorganisatie waarin alle relevante partijen op bestuurlijk niveau vertegenwoordigd zijn. In dit hoofdstuk schetsen we een organisatorisch kader voor de ontwikkeling en implementatie van brede scholen.

Uitgangspunt is een sterke positie van de betrokken partijen en een gemeentelijke regie op afstand. In de volgende figuur is de projectorganisatie voor de brede schoolontwikkeling in Middelburg schematisch weergegeven.

Figuur 1: Projectorganisatie Brede School Middelburg

De componenten van de organisatiestructuur zijn:

Aanjaagteam brede school

De ontwikkeling van de Middelburgse brede scholen wordt op stedelijk niveau aangestuurd door een brede stuurgroep: het aanjaagteam. Deze stuurgroep is samengesteld uit bestuurlijke vertegenwoordigers van de participanten en de ambtelijk projectleider brede school. Deze partijen stellen een convenant op waarin wordt aangegeven dat zij zich zullen inspannen om de brede school in Middelburg te realiseren. Het aanjaagteam komt enkele keren per jaar bijeen voor overleg.

Belangrijkste taken zijn:

- gezamenlijke visie en doelen formuleren;
- strategie bepalen en vaststellen;
- kwaliteitscriteria opstellen en bewaken;
- een stappenplan en tijdpad opstellen en bewaken;
- voortgang en koers van het proces bewaken en door middel van evaluatie zicht houden op resultaat en financiële kaders.
- aansturing en klankbord van de coördinator;
- coördinatie van de communicatie;
- communicatie met overige instellingen die aanbod kunnen verzorgen voor de brede school (klankbordgroep);
- stimuleren van multidisciplinaire samenwerking op de werkvloer: scholen en instellingen houden aan de afspraken die in het aanjaagteam gemaakt zijn;
- afstemming overige projecten Stedelijk Sociaal Beleid.

Ambtelijk projectleider brede school

Binnen de ambtelijke organisatie is er één aanspreekpunt voor het brede school beleid. Deze coördinerend beleidsambtenaar brede school is de intermediair tussen politiek, bestuur en praktijk. Hij draagt zorg voor afstemming met de andere thema's/groeiboeken binnen het Stedelijk Sociaal Beleid. De beleidsambtenaar vertegenwoordigt de gemeente Middelburg in het aanjaagteam. Taken zijn:

- informatie en communicatie tussen gemeente en stuurgroep;
- aanspreekpunt voor de coördinator;
- informatie en communicatie binnen de gemeente, zowel ambtelijk, bestuurlijk als politiek;
- integrale beleidsvoering en bundeling geldstromen voor brede schoolontwikkeling;
- afstemming met andere thema's van het Stedelijk Sociaal Beleid.

Projectoördinator

De inhoudelijke ontwikkeling van de brede scholen op locatieniveau wordt gecoördineerd door een coördinator. Deze staat centraal in de projectorganisatie, vervult een belangrijke voortrekkersrol en zorgt voor een duidelijke en zichtbare aansturing van het proces. De coördinator heeft het vertrouwen van de betrokken partijen en is gemandateerd door het aanjaagteam. De taken van de coördinator zijn:

- in opdracht van het aanjaagteam leiden en coördineren van de ontwikkeling van brede scholen in de gemeente Middelburg;
- nauwe samenwerking met de coördinerend beleidsambtenaar brede school;
- overleg en afstemming met de betrokken afdelingen/sectoren binnen de gemeente;
- communicatie is een kerntaak:
 - de coördinator is de voortrekker van het proces en in die rol aanspreekbaar voor de betrokken organisaties, ambtenaren, ouders en bewonersorganisaties;
 - de coördinator geeft voorlichting en presentaties en verzorgt bijvoorbeeld nieuwsbrieven over de brede school.
- bevorderen van de samenwerking tussen de betrokken organisaties;
- voorzitterschap van de brede school werkgroepen;

- zorgdragen voor deskundigheidsbevordering;
- verantwoording van de besteding van middelen;
- coördineren van monitoring en evaluatie-activiteiten.

Werkgroepen

Per wijk vormen scholen en instellingen die participeren in een brede school gezamenlijk een werkgroep brede school. Deze werkgroep bestaat uit gemandateerde vertegenwoordigers van de afzonderlijke participanten. Taken van de werkgroep zijn:

- informatie en communicatie binnen en tussen de teams, zorgen voor draagvlak;
- gezamenlijk opstellen werkplan en activiteitenplan;
- informeren en betrekken van ouders, kinderen en buurtbewoners;
- structureel overleg met coördinator;
- ontwikkeling en uitvoering van aanbod en activiteiten;
- signaleren van behoeften aan nieuw aanbod;
- meewerken aan evaluatie.

Klankbordgroep en platform

In de klankbordgroep zijn partijen vertegenwoordigd die samen met de kernpartners de brede school vormgeven. Het zijn veelal de partijen die het aanbod (mede) verzorgen. Denk aan partners op het gebied van zorg, cultuur en sport. Een klankbordgroep overlegt éénmaal per jaar met het aanjaagteam en de coördinator brede school.

Daarnaast is het zinvol om een platform te organiseren waarin alle partijen zitting hebben die te maken hebben met het Stedelijk Sociaal Beleid. Een belangrijke taak van dit platform is de afstemming tussen de verschillende thema's/groeiboeken. Het platform heeft de functie om kritisch en betrokken mee te denken. Het platform komt één à twee keer per jaar bijeen voor overleg.

6 Huisvesting

Het onderwijshuisvestingsbeleid en de brede school

Sinds enige tijd (1997) is onderwijshuisvesting gedecentraliseerd naar de gemeente. Hierdoor wordt beoogd middelen efficiënter in te kunnen zetten. Wensen tot nieuwbouw worden afgewogen in het Integraal Huisvestingsplan (IHP)⁷. De gemeente Middelburg zet in de Magistraat- en Stroomenwijk de eerste stappen in de richting van de volgende huisvestingsdoelstelling:

“Voorzieningen voor primair en voortgezet onderwijs dienen in onze visie boven de middelmaat uit te steken om de aantrekkingskracht van Middelburg als woon- en werkstad te vergroten”

In het IHP is ook de brede schoolontwikkeling als een relevante en recente onderwijskundige ontwikkeling genoemd. Bij ontwikkeling van een brede school ‘...wordt gestreefd naar intensieve(re) samenwerking tussen diverse participanten in een bepaalde wijk, waarbij enerzijds de kinderen en ouders optimaal kunnen worden ondersteund en anderzijds een bijdrage wordt geleverd aan het vergroten van de leefbaarheid in de wijk...’. Of samenwerking onder één dak plaats vindt hangt (ook) af van de situatie in de wijk wordt in dit beleidsdocument gesteld. Verder wordt in het deze beleidsnota gesteld dat Middelburg meer wil bieden dan ‘sobere en doelmatige’ voorzieningen. De gemeente is zich er daarbij sterk van bewust dat er gezien de beperkte middelen prioriteiten gesteld moeten worden in hetgeen realiseerbaar is. De verlaagde uitkering uit het gemeentefonds, waaruit nieuw- en verbouw bekostigd moet worden, betekent dat keuzes gemaakt moeten worden. De gemeente stelt zich niet op het standpunt dat scholen op termijn alle een wijkfunctie zouden moeten krijgen volgens het Brede School-concept. Ook vindt de gemeente niet dat in elke wijk scholen persé onder één dak ondergebracht zouden moeten worden. Echter: als scholen en instellingen aantoonbaar samenwerking op touw hebben gezet en voor een volgende stap fysieke nabijheid gewenst is, is er meer reden tot investeringen over te gaan. Dus bij de beoordeling van de wens tot nieuwbouw vanuit schoolbesturen, spelen initiatieven tot samenwerking vanuit het scholenveld een rol. Verder is het ook zo dat de ontwikkeling van een Brede School in de mening van de gemeente altijd dient te worden overwogen, als (om welke reden dan ook) wordt besloten tot nieuwbouw of herhuisvesting. Bij nieuwbouw wordt mede daarom altijd ingezet op multifunctioneel en flexibel bouwen.

Brede scholen kunnen op verschillende manieren worden gehuisvest. De meest geschikte variant wordt idealiter bepaald door inhoudelijke uitgangspunten, financiële haalbaarheid en fysieke mogelijkheden in de wijk. Grofweg is een keuze mogelijk tussen stand-alone gebouwen (‘unilocaties en’), geclusterde voorzieningen en multifunctionele accommodaties (MFA). De laatste variant is in Nederland momenteel het meest populair en heeft (bij nieuwbouw) ook de voorkeur van de gemeente Middelburg. Voordelen zijn dat de fysieke nabijheid van partners optimale mogelijkheden biedt voor efficiënt en multifunctioneel ruimtegebruik. Een gezamenlijk gebouw kan ook een impuls geven aan inhoudelijk samenwerking door gezamenlijke voorzieningen zoals een personeelsruimte. Toegankelijkheid wordt verhoogd door een één-loketfunctie en/of inloopfunctie voor ouders en andere wijkbewoners. Nadelen van de MFA is dat het bouwtraject langer duurt, het beheer- en exploitatiemodel complexer is en hierdoor de aanloopkosten hoger. Het is van belang vroegtijdig te beginnen met nadenken over de beoogde inhoud van het gebouw. ‘Inhoud gaat voor Bouwen’ is het devies. Als in de initiatieffase een visie en gewenst aanbod wordt uitgewerkt, kunnen de inhoudelijke uitgangspunten worden vertaald naar ruimtelijke uitwerkingen.

⁷ Integraal Huisvestingsplan: ‘Onderwijshuisvestingsbeleid Middelburg 2004-2014, december 2003

Beheer en exploitatie

Bij brede schoolontwikkeling in multifunctionele accommodaties (MFA) is het vroegtijdig maken van afspraken over beheer en exploitatie onontbeerlijk. Het gaat dan bijvoorbeeld om :

Beheer

- Wie is eigenaar van het gebouw?
- Wie is de hoofdgebruiker?
- Hoe worden zaken als schoonmaak, onderhoud, verzekering, etc. geregeld?
- Hoe worden beheerskosten van multifunctionele ruimten verdeeld?

Exploitatie

- Welke ruimten worden wanneer door wie gebruikt?
- Wie coördineert dit?
- Hoe/door wie worden bezoekers ontvangen/te woord gestaan?
- Wat te doen bij ondergebruik/leegstand?
- Wat te doen als een kernpartner vertrekt?
- Hoe verhoudt commerciële exploitatie zich tot de brede school visie?

In het algemeen kunnen drie modellen voor beheer en exploitatie worden onderscheiden:

- gesplitst beheer;
- gebundeld beheer;
- onderbrengen bij externe organisatie.

De drie modellen hebben alle hun eigen voor- en nadelen. ⁸Afspraken hierover worden vastgelegd in een convenant. Naast dit convenant zijn organisatorische afspraken nodig: een periodiek gebruikersoverleg, een aan te wijzen locatiemanager en huismeester.

⁸ Handboek Brede School (2004). Utrecht: Oberon.

7 Financiële kaders

Brede scholen vragen van de participerende scholen en instellingen verdergaande samenwerking dan voorheen. De versterking van samenwerking gaat gepaard met extra kosten, voornamelijk van personele aard (overleg, afstemming etc). Deze kostenposten hebben in hoge mate een structureel karakter. Enerzijds investeren de scholen en instellingen zelf in deze samenwerking, door personeel vrij te maken en overleg te faciliteren. Anderzijds wil de gemeente Middelburg deze samenwerking stimuleren en faciliteren.

Binnen de middelen voor het Stedelijk Sociaal Beleid is na vaststelling door de gemeenteraad een budget beschikbaar voor de brede schoolontwikkeling in de periode 2005 tot en met 2008 (zie tabel 2). Het budget is bedoeld als *trigger money* in de vorm van een stimuleringsbudget en aanjaaggeld. Daarnaast is de verwachting dat subsidiestromen aangeboord kunnen worden en dat andere betrokken partijen eigen middelen in zullen brengen.

Tabel 2: Financiële middelen Brede School 2005 tot en met 2008

Jaar	Brede-schoolbudget SSB
2005	67.612
2006	60.000
2007	50.000
2008	50.000

Verder heeft de gemeente de afgelopen jaren geïnvesteerd in de brede school in Middelburg Zuid: Het Palet. In onderstaande tabel zijn de reeds ingezette middelen voor 2005 weergegeven.

Tabel 3: Financiële middelen Het Palet

Budget Palet	2005
Activiteiten	22.689
Personeel (incl. beheerder)	45.478
Sport buurtwerk	20.250
Coördinator SWM	22.684
Totaal budget Palet	111.101

Het ligt in de bedoeling om vanaf 2006 de twee hierboven genoemde budgetten Brede School budget SSB en Budget Palet samen te voegen en integraal te bezien op welke wijze dit totaalbudget zal worden ingezet. Jaarlijks zal daartoe dan door het aanjaagteam een activiteitenplan en een begroting worden opgesteld binnen de gemeentelijke kaders voor de Brede school ontwikkeling.

De middelen kunnen dan o.a. ingezet worden voor:

- coördinatie van de samenwerking;
- werkbudget voor stedelijke coördinator, betreft communicatie, werkbezoek, informatie en activiteiten binnen de projectorganisatie;
- werkbudget voor de werkgroepen betreft o.a. deskundigheidsbevordering, teambuilding, communicatie;
- activiteitenbudget Brede scholen.

De activiteiten op het gebied van sport worden deels bekostigd vanuit de stimuleringsregeling Buurt-Onderwijs-Sport (Breedtesportprojecten).

Er zijn Europese subsidiemogelijkheden binnen het ESF3 programma. Het gaat daarbij om projecten ter versterking van de sociale infrastructuur (een doorlopend aanbod van opvang, onderwijs, overblijf en sport- en culturele activiteiten) en de ontwikkeling van combinatiefuncties (bijv. overblijf- en onderwijsondersteuning; naschoolse opvang en sport & cultuur).

8 Vervolgstappen

In onderstaand stappenplan zijn de belangrijkste acties en mijlpalen in een tijdpad ondergebracht.

	2004	2005	2006	2007	2008
<i>Strategie en organisatie</i>					
Visiedocument vaststellen		X			
Aanjaagteam instellen		X			
Convenant aanjaagteam		X			
Stedelijk coördinator aanstellen		X			
Communicatieplan		X	X	X	X
Evaluatie		X (nulmeting)			X
Stedelijke werkbijeenkomst		X			X
<i>Brede scholen in de wijk</i>					
Visiedocument	dit wordt per brede school opgesteld				
Activiteitenplan		X	X	X	X
Verantwoording activiteitenplan		X	X	X	X

Toelichting op het stappenplan.

Het ligt in de bedoeling dat het Groeiboek "Brede School in Middelburg" in maart 2005 in de gemeenteraad wordt vastgesteld.

Na vaststelling van het groeiboek zal in overleg met de kernpartners een aanjaagteam worden samengesteld waarin bestuurders van de scholen en instellingen zitting hebben.

De voorzitter van het aanjaagteam is de wethouder van onderwijs.

De werkwijze van het aanjaagteam wordt vastgelegd in een convenant. In dit convenant staat o.a. aangegeven:

- de overwegingen van de samenwerking;
- de doelstellingen;
- de taken van het aanjaagteam;
- de planning en verantwoording;
- de besluitvorming.

Gelijktijdig of zo spoedig mogelijk daarna kan de stedelijke coördinator in overleg met de ambtelijke projectleider de verdere ontwikkeling van de Brede scholen in Middelburg gaan uitwerken.